

В. А. СЕЛЕЗНЬОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації
судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного
університету «Одеська юридична академія»*

СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ МЕХАНІЗМ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ: АКТУАЛЬНА ПОТРЕБА ДЕРЖАВОУТВОРЕННЯ УКРАЇНИ

*«Поеднання принципів справедливості та
гуманізму в межах принципу верховен-
ства права є органічно властивим сучас-
ному демократичному державному і су-
спільному ладу».*

В. В. Долежан

*«Актуальні питання судоустрою
та реформування корпусу суддів»,
Одеса, 2017, с. 11*

Спеціалізація є необхідною умовою ефективної боротьби проти корупції. Для боротьби з цим явищем потрібен комплексний підхід та спеціальні знання і навички у найрізноманітніших галузях, у тому числі юриспруденції, фінансах, економіці, цивільному будівництві, соціальних науках тощо.

Необхідність створення дієвого механізму боротьби з корупцією було визначено і низкою нормативних договорів, серед яких Конвенції ООН проти корупції; Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією, рекомендації Україні з боку міжнародних організацій Стамбульський план дій Організації економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) та Групи держав проти корупції (ГРЕКО) [1, с. 125]. Міжнародні антикорупційні конвенції визначають стандарти, котрими такі інституції повинні відповідати, а саме: вони повинні бути незалежними, спеціалізованими та мати достатні ресурси для виконання своїх складних завдань.

Останнім часом бачимо суттєві зміни у законодавстві та структурі державних органів у сфері протидії корупції. Ваговим здобутком стало прийняття низки антикорупційних законодавчих актів, що в свою чергу, об'єктивно зумовлює суттєву інституційно-функціональну трансформацію прокуратури. Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 року впроваджує Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру як складову системи прокуратури України, яку очолить заступник Генерального прокурора України — керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Відповідно до ч. 5 ст. 8 цього Закону на спеціалізовану

антикорупційну прокуратуру як структурний підрозділ Генеральної прокуратури України покладаються такі функції: здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, яке здійснюється Національним антикорупційним бюро України; підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

Ваговим здобутком у зазначеній сфері стало прийняття Верховною Радою України у жовтні 2014 року низки антикорупційних законодавчих актів, зокрема, Законів України «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про запобігання корупції», «Про засади антикорупційної політики в Україні», «Антикорупційна стратегія на 2014—2017 роки» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів».

До загальної структури Спеціалізованої антикорупційної прокуратури входять центральний апарат і територіальні філії, які розташовуються в тих самих містах, в яких розташовані територіальні управління Національного антикорупційного бюро України, адже як відомо, Антикорупційна прокуратура створюється спеціально для допомоги та нагляду за розслідуваннями детективами новоствореного Антикорупційного бюро.

Зазначений орган тільки починає процес свого формування, тому для всебічного уявлення ефективного функціонування спеціалізованих антикорупційних органів необхідно проаналізувати досвід іноземних держав.

Порівняльний огляд різних моделей спеціалізованих інституцій дозволяє зробити узагальнення, виділивши такі типи: багатоцільові агентства, які мають правоохоронні повноваження та превентивні функції (Незалежна комісія проти корупції Особливого адміністративного району Гонконг); служби боротьби проти корупції в структурі правоохоронних органів (Бельгія — Центральне управління боротьби проти корупції); самостійні профільні антикорупційні інституції (Франція — Центральна служба запобігання корупції). У провідних європейських країнах (Іспанія, Румунія, Хорватія, Бельгія, Норвегія) найбільшого поширення набула друга модель, що передбачає створення автономних спеціалізованих антикорупційних служб у складі поліції або прокуратури.

Так, в Іспанії Спеціальна прокурорська служба з припинення економічних злочинів, пов'язаних із корупцією є спеціалізованим підрозділом у структурі Державної прокурорської служби і має повноваження з розслідування і кримінального переслідування чітко визначеного переліку «справ особливої важливості», що стосуються хабарництва та корупції.

До Служби відряджаються спеціальні прокурори, які здійснюють нагляд за досудовим слідством і підтримують державне обвинувачення в суді, а також спеціалісти й експерти в різних галузях, пов'язаних із сферою діяльності Служби.

У Румунії діє Національний антикорупційний директорат, який є структурним підрозділом Прокурорської служби при Вищому касаційному суді і має повноваження з розслідування та кримінального переслідування справ про корупцію особливої важливості. Прокурори Директорату проводять досудове розслідування, керують та наглядають за досудовим розслідуванням, що проводиться офіцерами судової поліції, можуть здійснювати керівництво та нагляд за технічними заходами, які проводять спеціалісти та експерти в галузі економіки, фінансів тощо, а також підтримують в суді обвинувачення.

Бюро боротьби проти шахрайства в особливо великих розмірах є незалежним органом кримінальної юстиції Великобританії під наглядом Генерального прокурора. До компетенції входить розслідування та кримінальне переслідування випадків шахрайства в особливо великому розмірі, які підривають довіру громадян до діяльності державних та фінансових інституцій. До поля зору потрапляють тільки серйозні злочини, які мають велике суспільне значення. Характерною рисою Бюро є взаємодія спеціалістів з різних галузей знань [2, с. 69, 78, 99].

Таким чином, утворення спеціалізованого антикорупційного механізму функціонування є нагальною потребою сьогодення. Кожна з моделей має свої особливості, переваги і недоліки. Зазначається, що створюючи новий орган, необхідно враховувати національний контекст, культурні, правові особливості кожної країни. Тому наша держава, опираючись на досвід іноземних держав, в першу чергу, повинна враховувати національні особливості. Важливо також врахувати максимальне унеможливлення будь-якого політичного впливу на формування та діяльність антикорупційних органів.

Боротьба із таким негативним явищем як корупція є одним із пріоритетних напрямків державної політики, досягнення якого є запорукою успішної євроінтеграції. Корупція визнається реальною загрозою національній безпеці держави, певною мірою визначає її рівень розвитку. Як зазначає О. Ю. Бусол, існує пряма залежність між економічним рівнем розвитку держави та рівнем корупції в країні — чим вище такий рівень, тим менший рівень корупції [3, с. 13]. Тому досить актуальним і «болючим» постає питання функціонування ефективних спеціалізованих антикорупційних органів.

Дуже актуальним та гострим питанням у зв'язку з цим є формування і діяльність Вищого антикорупційного суду України. Ця спеціалізована судова установа маючи за мету розглядати справи за спеціалізацією, за своїм завданням повинна завершувати піраміду діяльності

спеціалізованих антикорупційних органів в Україні. Це має відноситися не тільки щодо розгляду справ по суті, а і процесуальну взаємодію з НАБУ та САП через слідчих суддів. Це, як приклад, надання санкцій на обшуки, на прослуховування, на обрання запобіжних заходів, тощо.

Список використаної літератури

1. *Титко А. В.* Система спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції — доцільність реформи // *Право*. — 2014. — № 10 — С. 125.
2. *Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей*. — Париж : Організація економічного співробітництва і розвитку, 2007. — С. 69, 78, 99.
3. *Бусол О. Ю.* Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії : дис. ... доктора юр. наук : спец. 12.00.08 / О. Ю. Бусол. — Київ, 2015. — С. 13.